

(i) Printed Pages : 7

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

0	0	2	1
---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	1
---	---	---	---

B.A./B.Sc. (General) 1st Semester
1128

GEOGRAPHY (In all Mediums)

Paper — I Physical Geography—I : Geomorphology

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 60

Note :— (1) Attempt **five** questions in all.

(2) Question No. 1 is compulsory.

(3) Attempt **one** question from each of the remaining **four** units.

(4) Special credit will be given to diagrams.

(5) Use of coloured pencils, sketch pens and blank stencils is allowed.

1. Explain briefly any **ten** parts in about **25** words :

(i) Subject matter of Climatology.

(ii) On what basis is the crust of the Earth divided into upper crust and lower crust ?

(iii) Name the scholar who proposed the Continental Drift Theory and when ?

(iv) Distinguish between Intrusive and Extrusive Igneous rocks.

(v) Four characteristics of P-Waves.

(vi) Differentiate between rock and mineral with examples.

- (vii) Four different ways by which the Earth's Crust is affected by tensional forces.
- (viii) What is the core idea of Geosyncline theory.
- (ix) Distinguish between dormant and extinct volcanoes.
- (x) Define Monoclinical folds.
- (xi) Lapies and Poljes are associated to which Geomorphic agent ?
- (xii) Give four causes of Earthquakes.
- (xiii) Three ways by which rock particles are transported by river action.
- (xiv) Define Intermontane Plateaus and give two examples.
- (xv) Define Horst and Rift. 10×2=20

UNIT—I

- 2. Define Isostasy. Explain the Isostatic Theory given by Bowie and Pratt. Illustrate with diagrams. 2+8=10
- 3. Explain with evidence the physical structure and chemical composition of the Earth's Interior. 10

UNIT—II

- 4. Define orogenic and epeirogenic movements. Give a detailed account of the landforms associated with compressional forces. 2+8=10
- 5. What are Earthquakes ? Give a detailed account of the causes, types and world distribution. 2+8=10

UNIT—III

- 6. Define and classify rocks. Explain the formation, types and characteristics of metamorphic rocks. 2+8=10
- 7. Define and classify major landforms. Discuss the mode of formation, types and economic importance of plains. 2+8=10

UNIT—IV

8. Discuss in detail the action and landform features produced by Glacier. 10
9. Define geomorphic agents. Illustrate in detail the landform features associated with underground water. 2+8=10

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- (1) सभी में से पांच प्रश्न करें।

(2) प्रश्न संख्या 1 अनिवार्य है।

(3) बाकी चार यूनिटों में प्रत्येक में से एक प्रश्न करें।

(4) चित्रों को विशेष क्रेडिट दिया जाएगा।

(5) रंगीन पेन्सिल, स्कैच पैन तथा ब्लैक स्टैप्सिल का उपयोग करने की अनुमति है।

1. कोई 10 भाग, प्रत्येक की लगभग 25 शब्दों में संक्षिप्त व्याख्या करें:

(i) जलवायु विज्ञान का विषय-वस्तु।

(ii) किस आधार पर पृथ्वी की परत ऊपरी परत और निचली परत में विभाजित की जाती है।

(iii) महाद्वीपीय बहाव सिद्धांत को प्रस्तावित करने वाले विद्वान का नाम लिखें तथा कब प्रस्तावित किया यह लिखें।

(iv) अन्तर्भेदी और निःस्त्रावी आग्नेय चट्टानों के बीच अंतर स्पष्ट करें।

(v) पी-वेक्स की चार विशेषताएं।

(vi) चट्टान और खनिज के बीच उदाहरण सहित अंतर स्पष्ट करें।

(vii) उत्तेजनात्मक बलों द्वारा पृथ्वी की परत को प्रभावित करने वाले चार विभिन्न तरीके लिखें।

(viii) जियोसिंकलाइन (Geosyncline) सिद्धांत का मूल विचार क्या है।

(ix) निष्क्रिय और विलुप्त ज्वालामुखी के बीच अंतर स्पष्ट करें।

(x) मोनोक्लीनल फोल्ड (Monoclinical folds) को परिभाषित करें।

(xi) लैपी और पोल्ट्स किस जियोमोर्फिक एजेंट से जुड़े हुए हैं?

(xii) भूकंप के चार कारण बताएं।

(xiii) नदी क्रिया द्वारा चट्टान कण वहन करने के तीन तरीके लिखें।

(xiv) इंटरमोंटेन पठारों को परिभाषित करें और दो उदाहरण दें।

(xv) होस्ट (Horst) और रिफ्ट को परिभाषित करें। $10 \times 2 = 20$

यूनिट-I

2. आइसोस्टेसी (Isostasy) को परिभाषित करें। बॉवी और प्रैट द्वारा दिए गए आइसोस्टैटिक सिद्धांत की व्याख्या करें। आरेखों के साथ विस्तृत करें।

$$2+8=10$$

3. पृथ्वी के अन्तर की भौतिक संरचना और रासायनिक गठन की व्याख्या प्रमाण सहित करें।

$$10$$

यूनिट-II

4. ओरोजेनिक और एपीरोजेनिक हलचलों को परिभाषित करें। संपीडन बलों से जुड़े लैंडफॉर्म का विस्तृत विवरण दें।

$$2+8=10$$

5. भूकंप क्या हैं ? इसके कारणों, प्रकारों और विश्व वितरण का विस्तृत विवरण दें।

$$2+8=10$$

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਚਟ੍ਰਾਨਾਂ ਦਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਅਤੇ ਵਰਗੀਕ੍ਰਿਤ ਕਰੋ। ਰੂਪਾਂਤਰਿਤ ਚਟ੍ਰਾਨਾਂ ਦੇ ਗਠਨ, ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 2+8=10
7. ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਲੈਂਡਫਾਰਮਾਂ ਦਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਅਤੇ ਵਰਗੀਕ੍ਰਿਤ ਕਰੋ। ਮੈਦਾਨਾਂ ਦੇ ਗਠਨ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ, ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਮਹੱਤਵ ਪਰ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 2+8=10

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਗਲੇਸ਼ਿਅਰ ਦੁਆਰਾ ਉਤਪਾਦਿਤ ਕ੍ਰਿਆ ਅਤੇ ਲੈਂਡਫਾਰਮ ਲੱਖਣਾਂ ਦੀ ਵਿਸਤਾਰ ਤੋਂ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10
9. ਜੀਓਮੋਰਫਿਕ ਏਜੈਂਟਾਂ ਦਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। ਭੂਮਿਗਤ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਜੁੜੇ ਲੈਂਡਫਾਰਮ ਲੱਖਣਾਂ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਤੋਂ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 2+8=10

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :— (1) ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

(2) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

(3) ਬਾਕੀ ਚਾਰ ਯੂਨਿਟਾਂ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

(4) ਚਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਕਰੈਡਿਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(5) ਰੰਗੀਨ ਪੈਨਸਲਾਂ, ਸਕੈਚ ਪੈਨ ਅਤੇ ਬਲੈਕ ਸਟੈਨਸਿਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ।

1. ਕੋਈ ਦਸ ਭਾਗ, ਹਰੇਕ ਦੀ ਲਗਭਗ 25 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਖਿਪਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ :

(i) ਜਲਵਾਯੂ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ।

(ii) ਕਿਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਧਰਤੀ ਦੀ ਪਰਤ ਉਪਰਲੀ ਪਰਤ ਅਤੇ ਨਿਚਲੀ ਪਰਤ ਵਿੱਚ ਵਿਭਾਜਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?

- (iii) ਮਹਾਂਦੀਪੀ ਬਹਾਅ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖੋ ਅਤੇ ਇਹ ਕਦੋਂ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ?
- (iv) ਇਨਟਰੂਸਿਵ ਅਤੇ ਐਕਸਟਰੂਸਿਵ ਇੰਨੀਅਸ ਚੱਟਾਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।
- (v) ਪੀ-ਵੇਵਜ਼ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ।
- (vi) ਚੱਟਾਨ ਅਤੇ ਖਣਿਜ ਵਿਚਕਾਰ ਉਦਾਹਰਣ ਸਹਿਤ ਅੰਤਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।
- (vii) ਉਤੋਜਨਾਤਮਕ ਬਲਾਂ ਦੁਆਰਾ-ਧਰਤੀ ਦੀ ਪਰਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਚਾਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕੇ ਲਿਖੋ।
- (viii) ਜਿਓਸਿਨਕਲਾਈਨ ਬਿਊਰੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਹੈ ?
- (ix) ਸੁਸਤ ਅਤੇ ਇਲੁਪਤ ਜਵਾਲਾਮੁੱਖੀ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।
- (x) ਮੋਨੋਕਲੀਨਲ ਫੋਲਡ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
- (xi) ਲੈਪੀ ਅਤੇ ਪੋਲਜ਼ ਕਿਸ ਜੀਓਮੋਰਫਿਕ ਏਜੰਟ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ ?
- (xii) ਭੂਚਾਲ ਦੇ ਚਾਰ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ।
- (xiii) ਨਦੀ ਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਚੱਟਾਨ ਕਣ ਵਹਨ ਕਰਨ ਦੇ ਤਿੰਨ ਤਰੀਕੇ ਲਿਖੋ।
- (xiv) ਇੰਟਰਮੋਂਟੇਨ ਪਲੇਟਯੂ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ ਅਤੇ ਦੋ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਿਉ।
- (xv) ਹੋਸਟ ਅਤੇ ਰਿਫਟ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। 10×2=20

ਯੂਨਿਟ—I

- 2. ਆਈਸੋਸਟੈਸੀ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। ਬੋਵੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੈਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਈਸੋਸਟੈਟਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 2+8=10
- 3. ਧਰਤੀ ਦੇ ਅੰਤਰ ਦੇ ਭੌਤਿਕ ਢਾਂਚੇ ਅਤੇ ਰਸਾਇਣਕ ਗਠਨ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸਹਿਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 10

ਯੂਨਿਟ—II

4. ਓਰੋਜੈਨਿਕ ਅਤੇ ਐਪੀਰਿਓਜੈਨਿਕ ਹਲਚਲਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। ਕੰਪਰੈਸ਼ਨਲ ਫੋਰਸਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਭੂਮੀਫਾਰਮ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਵੇਰਵਾ ਦਿਉ। 2+8=10
5. ਭੁਚਾਲ ਕੀ ਹਨ ? ਇਸਦੇ ਕਾਰਨਾਂ, ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵੰਡ ਦਾ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਵੇਰਵਾ ਦੱਸੋ। 2+8=10

ਯੂਨਿਟ—III

6. ਚਟਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ ਅਤੇ ਵਰਗੀਕ੍ਰਿਤ ਕਰੋ। ਰੁਪਾਂਤਰਿਤ ਚੱਟਾਨਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ, ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 2+8=10
7. ਮੁੱਖ ਭੂਮੀਫਾਰਮਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਅਤੇ ਵਰਗੀਕ੍ਰਿਤ ਕਰੋ। ਮੈਦਾਨਾਂ ਦੇ ਗਠਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ, ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਮਹੱਤਵ ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 2+8=10

ਯੂਨਿਟ—IV

8. ਗਲੇਸ਼ੀਅਰ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਲੈਂਡਫਾਰਮ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10
9. ਜੀਓਮੋਰਫਿਕ ਏਜੰਟਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। ਭੂਮੀਗਤ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਲੈਂਡਫਾਰਮ ਲਛਣਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਵਰਨਣ ਕਰੋ। 2+8=10